

28 מכירת יוסף

פרשת וישב, פרק לו, פסוקים יב-לו

רקע עיוני

יעקב שלח את יוסף אל אחיו שרעו את הצאן בשכם. יוסף קיבל את שליחות אביו ללא עוררין ובחפץ לב, ככתוב "ויאמר לו הנני" (לו, יג). יתרה מזו, כאשר הוא לא מצא את אחיו, הוא טרח לחפש אותם על אף שידע שאחיו שונאים אותו ומטבע הדברים היה צריך לחשוש מפניהם כשהוא חסר את הגנת אביו. הוא מצא אותם בדוּתן שמצפון לשכם.

ביחידה זו, קנאותם של אחי יוסף מתורגמת לשפת המעשה. השלכת יוסף לבור שאי־אפשר לצאת ממנו ואחר כך מכירתו לשמעאלים נעשתה מתוך כוונה להרחיקו מהם.

שמותיהם של שני אחים בלבד מוזכרים כאן: ראובן ויהודה. ראובן, הבכור, ביקש להימנע משפיכות דמים והציע להשליך את יוסף לאחד הבורות. מסתבר שעשה זאת כדי לשוב ולהצילו. אנו לומדים זאת מן הכתוב "וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור, ויקרע את בגדיו" (פסוק כט). קריעת הבגד היא ביטוי לצער ולאבל, כפי שעשה יעקב כשהראו לו את כתונת יוסף. נראה שכבן בכור ראובן חש אחריות לאחיו הצעיר, ולכן "וישב אל אחיו ויאמר, הילד איננו ואני אנה אני בא?" (פסוק לו).

יהודה, שקיבל על עצמו אחריות מרכזית למשפחתו, הצליח להשפיע על האחים למכור את יוסף לשמעאלים כדי להצילו ממוות.

בסיפור זה נראה בבירור כי ה' כיוונה את האירועים, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בדברים שאמר יוסף לאחיו כאשר נפש עמם במצרים: "כי למחיה שלחני אֱלֹהִים לפניכם... וישלחני אֱלֹהִים לפניכם לשום לכם שארית בארץ, ולהחיות לכם לפליטה גדלה. ועתה, לא אתם שלחתם אתי הנה כי האֱלֹהִים..." (מה, ה-ח). ברוח זו מפרשים ה"ל כי האדם שיוסף פגש בשדה היה שליח ה'. היוזק לדברים אלה אנו מוצאים גם

מסרים שרצו' להדגיש

- * רגש הקנאה תנו לגיטימי כל זמן שהוא לא מביא בעקבותיו מעשים שליליים.
- * ה' עשה שיוסף יימכר לשמעאלים כדי שיגיע למצרים. ה' ייעד ליוסף תפקיד חשוב בעתיד.

מושגים ומילות מפתח שחשוב להבהיר

- "כתנות פסים"
- "בור"
- "אורחת שמעאלים"
- קריעת הבגד ולבישת שק (חסבר התופעה).

שאלות שאפשר להפנות לילדים

- * מה יכולה להיות הסיבה שראובן לא היה במקום בזמן שמכרו את יוסף?
- * מדוע שלחו האחים לעקוב את כתנת יוסף בידי שליח ולא הביאו אותה בעצמם?

פסוקים שרצו' לצטט

- " ויאמרו איש אל אחיו: הנה בעל החלמות הלךָה בא" (יט).
- " והי' כאשר בא יוסף אל אחיו, ויפשיטו את יוסף את כתנתו, את כתנת הפסים אשר עלי' (כג).
- " הילד איננו, ואני אנה אני בא? (ל).
- " הכר נא, הפתנת בנך היא אם לא" (לב).
- " ויכירה ויאמר: כתנת בני, חיה רעה אכלתהו, טרף טרף יוסף" (לג).
- " ויקרע יעקב את שמלתיו וישם שק במתניו, ויתאבל על בנו ימים רבים" (לד).

בפסוק "ואתם חשבתם עלי רעה, אלהים חשבה לטובה." (גן. כ). ההשגחה העליונה היא שהובילה את יוסף למצרים כדי שבבוא היום הוא ישביר לרחם למשפחתו.

במכתרת יוסף חל אפוא מפתח בחי' יוסף ובהולדות ישראל. במעשה זה החלה ויידתם של בני ישראל למצרים.

הנחיות לעיבוד הסיפור

סיפור המכירה של יוסף עלול לאיים על הילדים ולעורר בהם חרדה, שכן קנאה היא רגש נפוץ בין אחים. חשוב שהוגנת תהיה ערוגית לכך, תיתן לגיטימציה לרגשות השונים, ותבהיר שרגשות אינם ניתנים לשליטה אך הביטויים המעשיים של הרגשות ניתנים לשליטה ואין להצדיק מעשים שליליים.

חשוב לציין את התנגותם של ראובן והודה, שאף הם קינאו ביוסף, אולם רגש האחריות המשפחתית ורצונם למנוע שפיכות דמים הנחו אותם להציל אותו.

כמו כן רצוי לשובח על תגובותיו של יוסף, תגובות הממחישות את מצוקתו. יש להדגיש את העובדה שהוא לא נשאר פסיבי אלא בקש והתחנן על נפשו. אנו לומדים זאת מפרק מב, פסוק כא: "ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמנים אנתנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהחתנתו אלנו ולא שמענו, על כן באה אלינו הצרה הזאת."

תוך כדי הסיפור חשוב להרגיע את הילדים ולומר שבסוף האחים לא הרגו את יוסף.

בתקופה הקדומה, סוחרים מחצי האי ערב שמכרו בשמים, זרע ואבני חן כונו בשם ישמעאלים או מדיינים. האחים מכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים כסף – מחיר שנקבע לעבדים, כפי שכתוב (ויקרא כג, ה): "ואם מוכן חמש שנים ועד כן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקלים". את כתנת יוסף שלחו האחים אל יעקב בידי שליח, כנראה משום שלא היה להם אומץ להביאה בעצמם.